

International Federation of Library Associations and Institutions
IFLA Professional Reports, Nr. 100

Richtlijnen bibliotheekwerk voor baby's en peuters

De Richtlijnen zijn ontwikkeld als een gezamenlijk project (2006-2007) van alle secties van IFLA **Division III – Libraries Serving the General Public**, en gecoördineerd door de sectie Bibliotheken voor kinderen en jongvolwassenen. Division III bestaat uit:

- Public Libraries
- Libraries Serving Disadvantaged Persons
- Libraries for Children and Young Adults
- School Libraries and Resource Centres
- Libraries for the Blind
- Library Services to Multicultural Populations
- Metropolitan Libraries

Speciale dank gaat uit naar **Kathy East**, Wood County District Public Library, Bowling Green, Ohio, Verenigde Staten en **Ivanka Stricevic**, Zagreb City Libraries, Public Library Medvescak, Zagreb, Kroatië voor hun bijdrage aan het ontwikkelen en redigeren van de Richtlijnen.

Nederlandse vertaling: Ingrid Bon, voorzitter IFLA sectie Libraries for Children and Young Adults; Marian Koren, Wetenschappelijk Bureau, Vereniging van Openbare Bibliotheken.

Inhoud

HOOFDSTUK 1	
Inleiding	3
Doel van de Richtlijnen	3
Publiek	3
HOOFDSTUK 2	
Missie van jeugdbibliotheken	4
Werken voor gezinnen met kinderen onder de vier jaar	4
Doelgroepen	5
Doelstellingen van bibliotheekwerk voor baby's en peuters	5
Dienstverlening	6
Materialen en selectiecriteria	7
Omgeving	7
Netwerken	8
Publiciteit	8
Human resources	8
Management en evaluatie	9
Financiering	9
HOOFDSTUK 3	
Checklist	10
HOOFDSTUK 4	
Best practices	16

HOOFDSTUK 1

De Richtlijnen zijn gericht op bibliotheekwerk voor baby's en peuters, hun gezin en organisaties die zich richten op ontluikende geletterdheid (dat wil zeggen: vaardigheden die voorafgaan aan het werkelijk kunnen lezen) en specifieke dienstverlening aan de allerjongsten.

Inleiding

Het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) benadrukt het recht van ieder kind op de eigen ontwikkeling, het recht op vrije en open toegang tot informatie, materialen en programma's onder gelijke voorwaarden voor iedereen, ongeacht leeftijd, ras, sekse, religie, nationale en culturele achtergrond, taal, sociale status of persoonlijke vaardigheden en mogelijkheden.

De aanwezigheid van bibliotheekwerk voor baby's (tot 12 maanden) en peuters (12 maanden tot 4 jaar) is cruciaal. Onderzoek naar vroege hersenontwikkeling toont onmiskenbaar aan dat spreken, zingen en voorlezen aan baby's en peuters invloed hebben op hun taalontwikkeling. De omgeving van een kind levert een belangrijke bijdrage aan de ontluikende geletterdheid. Een stimulerende leesomgeving betekent tevens de beschikbaarheid over leesmateriaal. Wereldwijd moeten gezinnen toegang hebben tot materialen die beschikbaar zijn in hun lokale bibliotheek. Een vroege kennismaking met de bibliotheek zorgt voor een vertrouwde omgeving waarin kinderen en ouders makkelijk om hulp vragen, zich thuis voelen en hun weg weten te vinden in de bronnen en technieken die in en door de bibliotheek beschikbaar worden gesteld. Voor kinderen met speciale behoeften zoals tweetalige kinderen etc. is toegang tot bibliotheekwerk op jonge leeftijd zelfs nog wel meer van belang. Een vroege kennismaking levert een voorsprong op vóór de gewone school begint.

Doel van de Richtlijnen

Het doel van de Richtlijnen is openbare bibliotheken in de diverse landen van de wereld te ondersteunen bij het implementeren van een hoge kwaliteit van dienstverlening aan kinderen. Ze zijn bedoeld als een instrument voor zowel opgeleide bibliotheekmedewerkers als personeel zonder ervaring, belast met de uitvoering van bibliotheekwerk voor baby's en peuters. Door de publicatie van deze Richtlijnen ondersteunt dit document het Afrikaanse gezegde: *Er is een heel dorp nodig om een kind op te voeden.*

Doelgroep

De Richtlijnen richten zich tot uitvoerende bibliothecarissen, bibliotheekmanagement, bestuurders en beslissers, studenten en docenten in bibliotheek- en informatiestudies.

HOOFDSTUK 2

Missie van jeugdbibliotheken

“Openbare bibliotheken bieden met een groot scala aan materialen en activiteiten aan kinderen de mogelijkheid om het plezier in lezen te ontdekken en enthousiast o zoek te gaan naar kennis en werken van de verbeelding. Aan kinderen en ouders moet geleerd worden hoe optimaal gebruik te maken van de openbare bibliotheek en hoe zij bedreven kunnen worden in het gebruik van gedrukte en elektronische media.

Kinderen dienen aangemoedigd te worden om al vanaf hun prille jeugd gebruik te maken van de openbare bibliotheek aangezien zij dan waarschijnlijk ook later bibliotheekgebruiker zullen blijven.” IFLA/UNESCO

(Uit: De dienstverlening van de openbare bibliotheek, p. 50 – Bibliotheekdomein DI. 1)

Door een breed scala aan materialen en activiteiten in te zetten, bieden openbare bibliotheken een gelegenheid en plaats aan voor baby's en peuters. Samen met hun ouders en beroepsopvoeders zijn ze welkom in een leerrijke omgeving met precies op hen afgestemde bronnen en krijgen de kans plezier te hebben in de rijmpjes en liedjes, kartonnen en stoffen boekjes die perfect voor hun leeftijdsgroep zijn.

Lid zijn van de bibliotheek- en lezersgemeenschap is een vroege sociale ervaring die prikkelt tot nieuwsgierigheid en verbeelding. Met speelleermateriaal (speelgoed, puzzels) en speelse boekjes als basis zal de relatie tussen kinderen en boeken beschikbaar komen.

Een tekstrijke omgeving is het startblok tot lezen en de daaropvolgende stap: schrijven. Tevens geldt dat een positieve ervaring op jonge leeftijd een interesse in lezen voor het leven oproept en de grondslag legt voor goede leesvaardigheid en geletterdheid.

Werken voor gezinnen met kinderen onder de vier jaar

In de context van gezinsleren en 'een Leven Lang Leren' is ongehinderd toegang hebben tot openbare bibliotheken voor kinderen onder vier jaar een essentieel mensenrecht en onderdeel van de opvoeding om de ontwikkeling van gecijferdheid en geletterdheid te bevorderen.

Bibliotheken zouden er voor *alle* kinderen moeten zijn. Daarom is het noodzakelijk dat openbare bibliotheken voorzien in toegankelijke materialen en diensten voor iedereen ongeacht een eventuele handicap. Toegankelijke diensten behelzen ook culturele programma's in de bibliotheek die op gehandicapte kinderen zijn afgestemd teneinde een bijdrage te leveren aan hun volledige integratie in de samenleving en omgang met andere bibliotheekgebruikers.

Tweetalige gezinnen hebben behoefte aan meertalig materiaal en aan materialen in hun moedertaal om zo de band tussen kinderen, opvoeders en lezen te versterken.

Speciale aandacht dient uit te gaan naar kinderen in plattelandsgebieden en in gebieden waar bibliotheekvoorzieningen totaal ontbreken. Mobiele bibliotheekvoorzieningen zouden ingezet en lokale voorzieningen gebruikt moeten worden voor het uitvoeren van programma's.

Kinderen en hun gezinnen in stedelijke gebieden kennen ook speciale behoeften. Vooral in de grootstedelijke gebieden lijden groepen mensen onder diverse vormen van achterstand, zoals armoede en ongeletterdheid. Zeer jonge kinderen van deze doelgroepen bereiken met bibliotheekwerk is een enorme uitdaging. Een speerpuntbeleid voor bibliotheekwerk voor baby's en peuters is niet de enige zorg in achterstandswijken in grote steden. De slachtoffers van het grotestadsleven moeten eveneens in ogenschouw genomen worden: ouders die uitgeput zijn door de snelheid van het leven en de overvloed aan beschikbare diensten, maar ook ouders die geïsoleerd zijn geraakt van hun traditionele familieverbanden, zijn typische problemen die zich voordoen.

Doelgroepen

Zeer jonge kinderen zijn afhankelijk van hun ouders en opvoeders als het op toegang tot boeken, (nieuwe) technologie en bibliotheekservice aankomt. Dit biedt bibliotheken de mogelijkheid om aan de behoeften van die volwassenen tegemoet te komen en om de ouders en opvoeders bewust te laten worden van het belang van lezen, boeken, multimedia en bibliotheken voor de ontwikkeling van jonge kinderen.

De doelgroepen voor het opzetten en uitvoeren van bibliotheekwerk voor de allerjongsten zijn:

- Baby's en peuters (kinderen onder 4 jaar)
- Ouders en andere familieleden
- Voogden
- Beroepsopvoeders
- Leraren en (educatief) onderwijzend personeel
- Ouder/kind verpleegkundigen
- Andere volwassenen die met kinderen, boeken en andere media werken

Doelstellingen van bibliotheekwerk voor baby's en peuters

- Het leveren van een bijdrage aan het recht van iedere baby en peuter op een omgeving met speelgoed, boeken, multimedia en bronnen voor alle hierboven genoemde doelgroepen;
- Het bieden van een rijke omgeving om de liefde voor lezen en boeken te stimuleren;
- Het bieden en ondersteunen van de ontwikkeling van multimediatechnologie;
- Het beschikbaar stellen van multicultureel materiaal;
- Het bevorderen van de spraakontwikkeling van baby's en peuters;
- Het bevorderen van de taalontwikkeling, ook meertalig, specifiek gericht op taal- en etnische minderheden;
- Het informeren van ouders etc. omtrent het belang van (voor)lezen bij de ontwikkeling van taal en leesvaardigheid, met speciale aandacht voor taal- en etnische minderheden;
- Het betrekken en scholen van ouders en opvoeders bij het (voor)lezen, gebruik van boeken en andere materialen en opvoedcursussen om de ontwikkeling van de kinderen en hun taal en leesvaardigheid te verbeteren;
- Het betrekken en scholen van ouders en opvoeders op het gebied van leeftijdsgeschikte materialen en bronnen die beschikbaar zijn in de openbare bibliotheek;
- Het introduceren van vertelactiviteiten zodat kinderen en hun ouders in contact komen met andere families en hun cultuur
- Bevorderen van regelmatig bibliotheekbezoek om te slagen in een leven lang leren en geletterdheid;
- Optreden als voorvechter en spreekbuis voor iedereen die leeft met deze baby's en peuters, voor hen zorgt en hen opvoedt, nu en in de toekomst;
- Beschikbaar stellen van een ruimte voor kinderen en opvoeders om samen te komen, te delen en te ontmoeten;
- Zorgen voor een warme, uitnodigende en veilige ruimte voor kinderen en hun families.

Dienstverlening

Jeugdbibliotheekwerk moet gezien worden als even belangrijk als en gelijkwaardig aan bibliotheekwerk voor volwassenen. Jeugdbibliotheekwerk moet tegemoetkomen aan de onderzoekende, tactiele en literaire behoeften van baby's en peuters tot onderzoeken. Voelen en ervaren van boeken en taal.

Spreken, luisteren, lezen en andere geletterde vaardigheden moeten ontwikkeld en gestimuleerd worden vanaf de allereerste ontwikkelingsfasen. Muziek, ruimte voor spel (binnen het redelijke omdat het om bibliotheken gaat), toneelruimte, ontdekplekken met eenvoudige wetenschap en sociale kennis op diverse terreinen en bronnen moeten voor ouders en opvoeders beschikbaar zijn. Cursussen en interactieve workshops voor ouders en (beroeps-)opvoeders dienen door de bibliotheek opgezet en aangeboden te worden.

Bakkerrijmpjes, slaap- en andere liedjes, prentenboeken en vertelsessies maar ook speciale computerprogramma's zoals interactieve of digitale prentenboeken zijn waardevolle instrumenten om de taalontwikkeling van zeer jonge kinderen te ondersteunen.

Net zoals geldt voor rekenvaardigheid en leesvaardigheid, biedt ook mediawijsheid gestimuleerd op jonge leeftijd een jong kind versnelde leesvaardigheden en extra vaardigheden, zowel in de schooljaren als in het latere leven als volwassene. Workshops moeten ontwikkeld worden voor ouders en opvoeders van jonge kinderen als een onderdeel van familieleden en opvoedingsondersteuning.

Voor veel mensen is de openbare bibliotheek niet de eerste plaats waar zij heen zouden gaan. Om iedereen in contact te laten komen met materialen voor baby's en peuters zou de bibliotheek dicht bij het leven van de mensen in de buurt moeten staan. Wachtkamers (van artsen, tandartsen, ziekenhuizen), consultatiebureaus, kinderdagverblijven en speelzalen zijn bij uitstek geschikt om in contact te komen met de doelgroep door middel van kleine, speciale collecties. Samenwerking met personeel in consultatiebureaus en gezondheidscentra is noodzakelijk omdat in veel landen vrijwel alle ouders deze centra bezoeken omdat daar groei, gewicht, lichamelijke en taalontwikkeling van hun babies regelmatig gecontroleerd worden. De zeer jonge jaren zijn het meest belangrijk voor de taalontwikkeling en daarom dient bibliotheekpersoneel gespitst te zijn op samenwerking in een netwerk van geschikte professionals.

Maar ook vertelsessies en voorleesactiviteiten buiten de bibliotheek zijn zeer belangrijk om het belang van lezen en spraak/taalontwikkeling van zeer jonge kinderen uit te dragen. Parken, wachtkamers en zelfs supermarkten zijn ideale plaatsen om kinderen hiervan te interesseren. Ouders zouden geïnformeerd moeten worden aangaande voorleesuurtsjes en andere externe activiteiten van de bibliotheek.

Speciale aandacht is nodig voor ouders wier moedertaal anders is dan het land waar ze verblijven. Hun kinderen zijn vaak tweetalig of spreken soms zelfs een compleet andere taal dan de ouders. Het is belangrijk dat deze gezinnen ondersteund worden in hun eigen taal en cultuur en geholpen bij de integratie in hun nieuwe omgeving. Daar waar boeken en bibliotheekmedewerkers niet beschikbaar zijn, is inzet van de eigen bevolkingsgroep een belangrijk instrument om orale overdracht in externe programma's van bibliotheken op te nemen.

Materialen en selectiecriteria

De bibliothecaris die belast is met selectie en collectievorming, dient materialen te selecteren die van hoge kwaliteit zijn, geschikt voor de verschillende leeftijden, veilig voor baby's en peuters, uitdagend maar niet frustrerend, aantrekkelijk voor ouders en opvoeders, niet veroordelend of seksistisch, uitnodigend en plezierig om te gebruiken.

Aanwijsboekjes en prentenboekjes zijn van groot belang voor deze leeftijdsgroep omdat zij alle aspecten van de ontwikkeling van een kind ondersteunen en tevens voor een gezellige, gezamenlijke ervaring functioneren voor ouder en kind.

Boeken voor baby's dienen gemaakt te zijn van verschillende soorten stof. Geïllustreerde tactiele voelboeken met elementen die kinderen kunnen voelen, ruiken en horen spelen een vitale rol in de (literaire)ontwikkeling van leesvaardigheid en geletterdheid van gehandicapte kinderen.

Behalve de traditionele kartonnen en plaatjesboeken hebben kinderen behoefte aan boeken van zacht materiaal met heldere kleurcontrasten en speelleermaterialen met brailletekst erbij om kinderen met een leeshandicap van dienst te kunnen zijn. Openbare bibliotheken zouden speciale tactiele boekjes en luisterboeken ter beschikking moeten stellen. Ook bijzondere vormen van kinderboeken, bijvoorbeeld een pagina met brailletekst en de tegenoverliggende

pagina met een illustratie, zodat slechtziende ouders hun kind kunnen voorlezen, kunnen in deze collecties worden opgenomen.

Openbare bibliotheken moeten meertalig materiaal, materialen in diverse andere moedertalen en multicultureel materiaal in hun collectie opnemen en zo de diversiteit van de gemeenschap weerspiegelen. Er is immers geen plek meer ter wereld die niet multicultureel is. Luisterboeken kunnen tegemoet komen aan informatiebehoeften van laaggeletterden uit een andere taalgroep.

Bibliotheken die speelleermaterialen voor gebruik in de bibliotheek of voor uitleen ter beschikking stellen dienen specifiek zorg te dragen voor veiligheid en hygiëne van deze materialen. Zij dienen tevens te voldoen aan de veiligheidsmaatstaven van het desbetreffende land.

Specifieke materialen voor ouders op het terrein van opvoeding, zowel informatieve als educatieve dienen in de bibliotheekcollecties opgenomen te zijn.

Omgeving

De bibliotheek moet een toegankelijke, uitnodigende, aantrekkelijke, veilige plaats zijn voor baby's en peuters, hun ouders en beroepsopvoeders. Er zouden geen obstakels en drempels moeten zijn zoals: trappen zonder liften, zware deuren of gevaarlijke ruimten voor kruipende en spelende kleintjes. Idealiter zou binnen de jeugdafdeling van de bibliotheek een aparte plek voor baby's en peuters moeten zijn met speelleermateriaal, kinderformaat meubilair, schone matten en vloeren om met ontwikkelspeelgoed op de grond te spelen; en aangepaste toiletruimte, inclusief ruimte voor luierverschoning. Een kleine ruimte voor ouders waar ze hun kind de fles of de borst kunnen geven is tevens het overwegen waard.

Zitgelegenheid voor ouders dient ook bruikbaar te zijn voor kinderen. Door middel van deze faciliteiten wordt gezinnen de gelegenheid geboden met elkaar in contact te komen. Het is absoluut noodzakelijk dat de bibliotheek veilig is voor jonge kinderen. Het is aan te bevelen om een veiligheidscontrole toe te passen in de bibliotheek en de kans op mogelijke gevaarlijke zaken te minimaliseren. Denk hierbij aan scherpe hoeken van meubilair, boekenkasten en planken, afdekdoppen voor contactdozen etc. Het ter beschikking gestelde speelgoed dient ook schoon en veilig voor kinderen te zijn.

Uitstekende verlichting en heldere kleurcontrasten maken het gemakkelijker voor slechtziende kinderen of hun ouders om zich te oriënteren in de bibliotheek.

Netwerken

Veel groepen en organisaties in de samenleving hebben belang bij de jongste deelnemers van de samenleving. Vanuit de gezondheidszorg wil men graag samenwerken zodat de juiste informatie (preventieve gezondheidszorg, oudervoorlichting) bij ouders en (beroeps-)opvoeders terecht komt. Kindercentra (kinderdagverblijven en speelzalen) willen graag de toeleiding naar deze instellingen goed regelen. Wijkcentra willen hun activiteiten voor deze leeftijdsgroep en hun ouders bekendmaken. Informatie over educatie thuis, religieuze opvoeding, muzikale vorming en sport kan bekend gemaakt worden via publicatieborden, al dan niet digitaal. Op haar beurt kan de bibliotheek posters, kalenders, boekenleggers en andere leesbevorderende en bibliotheekpromotiematerialen neerleggen in al deze voorzieningen met wie zij een samenwerkingsverband heeft.

Om in contact te komen met gehandicapte kinderen kan de bibliotheek samenwerken met patiëntenverenigingen of oudergroepen. De bibliothecaris kan hen uitnodigen in de bibliotheek om daar hun wensen en behoefte aan diensten en materialen te bespreken.

Publiciteit

Een positieve uitstraling en goed publieksimago van jeugdbibliotheken is belangrijk zodat ouders en beroepsopvoeders de bibliotheek zien als een toevluchtsoord in de samenleving waar jonge kinderen plezier beleven, andere kinderen en hun familie kunnen ontmoeten, programma's volgen en ouders cursussen kunnen bijwonen.

Publiciteit behelst alle activiteiten, van simpele technieken als het verspreiden van folders en flyers met openingstijden en dienstverlening tot uitvoerige marketingprogramma's en inzet van diverse digitale mogelijkheden zoals website, I-pod etc. om de bibliotheekdienstverlening en activiteiten te promoten. Alle partners in het netwerk van de bibliotheek zouden gezamenlijk publiciteitsmateriaal moeten maken. Constructieve samenwerking met goede marketing van hoogwaardige materialen zowel qua vormgeving als inhoud is noodzakelijk. Bewegwijzering en informatie dienen in talen te zijn die een weerspiegeling vormen van de eigen wijk.

Human resources

Iedere bibliotheek hoort een gediplomeerde bibliothecaris in dienst te hebben. Effectieve en professioneel gerunde jeugdbibliotheken vereisen getrainde en toegewijde jeugdbibliothecarissen met gevarieerde vaardigheden en kennis van ontwikkelingspsychologie van kinderen, kennis van de taal- en leesontwikkeling van zeer jonge kinderen, een verzorgende houding, kennis van kwalitatieve jeugdliteratuur, creatief in sociale interactie voor baby's en peuters, goed kunnen plannen en voorzien van goede communicatieve eigenschappen zodat de best mogelijke omgeving voor jonge kinderen en hun ouders/opvoeders wordt geschapen.

Iedere bibliotheek moet een bibliothecaris in dienst hebben die zich richt op en toegewijd is aan en getraind in dienstverlening aan kinderen en mensen in het algemeen met een fysieke beperking.

Medewerkers van de bibliotheken moeten interculturele vaardigheden en kennis bezitten. De diversiteit van een wijk moet weerspiegeld worden in het medewerkersbestand en vrijwilligers. Bibliotheken moeten gebruik maken van kennis en ervaring van ouders met multiculturele achtergrond.

Samen met een volledig geschoolde en toegeruste jeugdbibliothecaris kunnen ook vrijwilligers een belangrijke rol spelen. Zij kunnen getraind worden in voorlezen en vertellen en deze activiteiten zowel binnen als buiten de bibliotheek uitvoeren.

Management en evaluatie

Het is belangrijk dat de leiding van de jeugdbibliotheek deelneemt aan de planning van de totale bibliotheek om zo bewustzijn en ondersteuning van het jeugdbibliotheekwerk te garanderen in de doelstellingen en lange termijn planning van de bibliotheek. Betrouwbare bedrijfsgegevens zijn een belangrijk instrument voor evaluatie en verbetering van diensten voor alle bevolkingsgroepen die bediend worden. Regelmatig aanleveren van statistische gegevens zowel als reacties en verhalen van gebruikers, toont verantwoordelijkheidsbesef en helpt bij planning en toekomstige managementbeslissingen. Door vanuit vastgestelde competenties te werken is een doorgaande ontwikkeling van werknemers gegarandeerd en voorziet tevens in een betere service aan het publiek.

Eveneens zijn algemene bevolkingscijfers van belang omdat zij een beeld geven van de culturele diversiteit in het werkgebied dat door de bibliotheek bediend wordt.

Financiering

De primaire financiering van een bibliotheek moet afkomstig zijn van de gemeentelijke of nationale overheid die verantwoordelijk is voor een openbare bibliotheekvoorziening of, waar van toepassing, NGO's en andere soortgelijke organisaties die de bevoegdheid hebben, om

vrije, openbare bibliotheekdiensten op te zetten zodat kinderen in iedere gemeenschap hiervan gebruik kunnen maken.

Aanvullende financiering is welkom en kan dienen om in toegevoegde diensten te voorzien die niet geheel gedragen kunnen worden door de belangrijkste subsidiegever, bijvoorbeeld nationale leespromotie.

HOOFDSTUK 3

Checklist

Om een goed inzicht te krijgen waar de eigen organisatie zich bevindt kunnen deze Richtlijnen als een beoordelingsinstrument dienen. In iedere tijdperk dient men de maand en het jaar aan te geven dat overeenkomt met de status quo van de bibliotheek. Bijvoorbeeld: indien uw bibliotheek zou moeten overwegen om diensten voor baby's en peuters in het beleidsplan op te nemen, vermeld men 2008.

In het belang van dienstverlening voor BABY'S en PEUTERS, hun ouders, families, beroepsopvoeders en iedereen die met zeer jonge kinderen werkt.

Iedere openbare bibliotheek zal:

1. streven naar een **hoge kwaliteit van dienstverlening** voor kinderen, ontluikende geletterdheid, familie leren, een leven lang leren ondersteunen en deze diensten als belangrijk beschouwen en gelijkwaardig behandeld in vergelijking met diensten voor volwassenen.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

2. **diensten** voor Baby's (vanaf geboorte - 12 maanden) en Peuters (12 maanden – 4 jaar) in haar missiebeschrijving/doelstelling opnemen.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

3. aanschaf van **bibliotheeklidmaatschapskaarten en bibliotheekvoordelen**, ook voor de allerkleinsten makkelijk maken .

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

4. **goede bewegwijzering** in woord en beeld verzorgen zodat de gebruiker zelfstandig zijn weg vindt in de bibliotheek

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

5. zorg dragen voor **een duidelijke afdeling** met materialen voor baby's en peuters, in alle typen bibliotheekvoorzieningen, inclusief mobiele filialen en Boek aan Huis diensten.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

6. gemakkelijke **toegang** bieden voor wandelwagens, buggy's, rolstoelen etc.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

7. **adequate materialen** selecteren die een bijdrage leveren aan het "opvoeden tot lezers" (geletterdheid)

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

8. zorg dragen voor een **uitnodigende omgeving** die gerieflijk, veilig en verleidelijk is voor de eerste stadia van ontwikkeling en leren.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

9. een **collectie** materialen in diverse soorten en vormen beschikbaar stellen, hieronder vallen: speelgoed, gedrukte materialen, multimedia en anderen technische of aangepaste vormen.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

10. **toegankelijke** materialen en diensten aanbieden aan allen, ongeacht vaardigheden en eventuele handicaps.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

11. **adequa**t personeel in dienst hebben om inlichtingenwerk en leesadviesdiensten uit te voeren en programma's te presenteren .

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

12. verantwoordelijk zijn voor up-to-date uitdagingen op het terrein van **educatie en training** programma's.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

13. erkennen en tegemoet komen aan de behoefte van bibliotheekgebruikers aan **diversiteit** van talen en culturen bij aanschaf van media en planning van dienstverlening.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

14. voor de diverse leeftijden geschikte programma's en activiteiten aanbieden op verschillende tijdstippen van de dag en week om de gebruikers met hun variëteit aan **dagindelingen** en lifestyle tegemoet te komen.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

15. **brochures en flyers** aangaande bibliotheekdiensten verspreiden in de gemeenschap om zodoende de aandacht van iedereen te trekken.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

16. **samenwerkingsverbanden** aangaan met groepen uit de samenleving om zodoende de beste faciliteiten, diensten en kansen voor de jongste leden van de gemeenschap te creëren.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

17. **sprekers** uitnodigen om over diverse onderwerpen te spreken zoals: opvoedingskwaliteiten, voorbereiden op peuterspeelzaal of basisschool.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

18. **ouders en opvoeders** stimuleren om de bibliotheek regelmatig te bezoeken als een plek voor leren en plezier.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

19. via een website en diverse andere media, waaronder gesproken media, de waarden van de openbare bibliotheek als rijke en uitnodigende bron in de samenleving **publiceren**.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

20. **informele bijeenkomsten en discussies** organiseren in het kader van opvoedingsondersteuning voor zowel ouders als opvoeders.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

21. een competent, empathisch en cultureel gevarieerd personeelsbestand nastreven dat een afspiegeling is van de samenstelling van het werkgebied zodat de bibliotheek tegemoet komt aan de **multiculturele** behoeften van alle gebruikers.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

22. **evaluatie instrumenten en criteria** gebruiken zodat personeel verantwoording kan afleggen en er professionele ontwikkelingskansen worden geboden om uitstekende dienstverlening aan alle geledingen van de maatschappij te bieden.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

23. adequate financiering nastreven om zodoende een **GRATIS** openbare bibliotheek te kunnen zijn.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

24. **op de hoogte blijven** van de beste praktijkvoorbeelden uit de gehele wereld en nieuwe ideeën oppakken en toepassen omdat dit bijdraagt aan een uitstekende dienstverlening.

Waar staat de bibliotheek op dit onderdeel?			
<i>in overweging</i>	<i>ingepland</i>	<i>geïmplementeerd</i>	<i>gerealiseerd en geëvalueerd</i>

HOOFDSTUK 4

Best practices

Twee secties van de Amerikaanse bibliotheekvereniging (ALA) – de sectie voor openbare bibliotheken en die voor jeugdbibliotheekwerk ontwikkelden een aantal workshops voor ouders en opvoeders om openbare bibliotheken instrumenten te bieden om ouders voor te bereiden op hun essentiële rol als de eerste leraar van hun kind. Met gebruikmaking van onderzoek op het terrein van ontluikende geletterdheid en hersenontwikkeling, is het initiatief *Every Child Ready to Read @ your library* geïntroduceerd. De opzet van het programma is openbare bibliotheken stevig te verankeren als samenwerkingspartner op het terrein van educatie. In veel gemeenten is de bibliotheek de enige instelling die vrij toegankelijk is voor ouders met gratis activiteiten, speelgoed, boeken om te lenen en een uitnodigende plek voor hen om met hun baby of peuter te bezoeken.

www.ala.org/alsc

Openbare bibliotheken binnen de **Verenigde Staten van Amerika** werken samen met lokale radio- en tv stations (PBS) om het initiatief *Ready To Learn* te promoten. Gefinancierd door het Ministerie van onderwijs, maakt het initiatief televisie en andere elektronische programma's – allemaal met het doel kinderen vanaf 2 jaar voor te bereiden op lezen. Hedendaagse favoriete televisieprogramma's als *Between the Lions* and *Sesame Street* maken deel uit van de samenwerking. Nieuwe programma's starten in 2007 en 2008 waaronder *Word World*, *Martha Speaks* and *The Electric Company*. Televisie maakt een groot deel uit van het leven van veel kinderen. Deze inspanning brengt "kwaliteit" in het aanbod voor zeer jonge kinderen, hun ouders en opvoeders.

www.pbs.org/readtolearn

De **Medvescak Openbare Bibliotheek** (Zagreb Stadsbibliotheken, **Kroatië**) biedt een breed aanbod aan dagelijkse programma's voor haar locale gemeenschap, waaronder activiteiten voor baby's, peuters en hun ouders zoals vijfmaal per week simpele speelactiviteiten, vertellen en voorlezen, dagelijkse speeltheek, een grote prentenboekencollectie voor kinderen onder drie jaar, een collectie populaire opvoedkundige boeken en tijdschriften voor ouders, workshops en lezingen voor ouders door psychologen, pedagogen, artsen etc., en actieve deelname van ouders bij alle activiteiten met kinderen. Het speciale programma voor baby's en peuters startte in 1993.

www.knjizmed.hr

De **sectie Jeugdbibliotheekwerk** van de **Kroatische Bibliotheekvereniging** werkte drie jaar aan het project *Lees voor vanaf de jongste leeftijd*. Jeugdbibliothecarissen van lokale openbare bibliotheken bezoeken de kinderdagverblijven en speelzalen om personeel en ouders te instrueren omtrent ontluikende geletterdheid, het belang van voorlezen vanaf de geboorte, vormen van voorlezen en de allerkleinsten kennis laten maken met hoge kwaliteit prenten- en aanwijsboekjes. Informatieve en opvoedkundige materialen worden aan ouders en opvoeders fysiek en digitaal beschikbaar gesteld.

http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/

In Denemarken bestaat een openbaar bibliotheekproject genaamd *Det eventyrlige bibliotek* (De avontuurlijke bibliotheek) in samenwerking met de **Deense Blindenbibliotheek**. De doelgroep bestaat uit gehandicapte kinderen en hun families. Ze worden uitgenodigd voor een ontvangst in de bibliotheek met special voor hen ontwikkelde programma's en activiteiten.

www.dbb.dk

Het kweken van toekomstige lezers is een schrijversprogramma van de **Russian State Children's Library**, voortgezet door de jeugdbibliotheken van Perm, Anadir en andere Russische plaatsen. Het programma bevatte wekelijkse bijeenkomsten met kleine kinderen in de bibliotheken, waar in de vorm van spelletjes baby's hun eerste leesvaardigheid krijgen. Gedichten en verhalen worden voorgelezen. De thema's van de bijeenkomsten waren verschillend, bijvoorbeeld: De herfst, Broers en zussen, Gedichtjes over spelen en vele anderen. De schrijvers van het programma baseerden hun project op de principes van L.

Vigotsky en F. Dalto. Ze publiceerden artikelen in Russische tijdschriften zodat anderen van hun ervaringen konden profiteren.

Baby's, schilders, scheppers, een tentoonstelling van werk van baby's en peuters (6 maanden– 2 jaar) gemaakt in de bibliotheek en thuis, was opgezet in de **Russian State Children's Library**. Het was een samenwerkingsproject tussen de International Children's Painting Gallery en Children's House No.29. Enkele van de jonge schilders werkten met penselen maar het merendeel gebruikten vingers, handpalm en soms andere lichaamsdelen. De kleurcombinaties en expressie waren zo sterk dat alle bibliotheekbezoekers naar de schilderijen staarden, denkende dat het professionele werken waren, voordat ze de uitleg van het project lazen. Niet alleen de kunstwerken maar ook de foto's van de kunstenaars werden gepresenteerd. Alle deelnemers van de tentoonstelling hebben een diploma ontvangen zodat zij op latere leeftijd weten dat ze de eerste prijs van hun leven al op vroege leeftijd ontvangen hebben.

Verschillende **openbare bibliotheken** in Catalonië, **Spanje** waren betrokken bij het programma *Geboren om te lezen* (Nascuts per llegir). Het doel van dit programma is de liefde voor lezen vanaf de eerste levensmaanden te stimuleren door een band te smeden tussen kinderen en volwassenen rondom boeken, maar ook door de gemeenschap die zich met jonge kinderen bezighoudt (ouders, kinderartsen, verpleegkundigen, bibliothecarissen, onderwijzers en andere professionals rond kinderen en jeugdliteratuur) hierbij te betrekken. Het programma is gedurende drie jaar uitgevoerd, van 2005 tot 2007, en had als doelgroep alle kinderen die geboren waren vanaf 2005 in alle gemeenten die deel uit maakten van het pilotproject.

<http://www.nascutsperllegir.org/>

De bibliotheken van Barcelona (**Spanje**) organiseerden de Leesgroep voor jonge ouders. Op speciale tijden leren jonge vaders en moeders die net een baby hebben gekregen het plezier in lezen te ervaren en over te brengen. Zij maken eveneens kennis met de collectie materialen over opvoeding. Het idee is om hen bekend te maken met jeugdliteratuur voor de allerkleinsten maar ook om hen de wereld van liedjes, rijmpjes, schootspelletjes opnieuw te laten ontdekken. Deze activiteit werd uitgevoerd in drie bibliotheken van het netwerk in Barcelona.

Voorleesactiviteiten voor baby's (Servei de lectura a petits lectors). Veel van de bibliotheken binnen het **netwerk van Barcelona** (Catalonië, **Spanje**) hebben een afdeling die exclusief bedoeld is voor baby's, peuters en kleuters; ze bevat diverse materialen die geschikt zijn voor deze leeftijden en die belangstelling voor lezen op jonge leeftijd moeten opwekken. In deze afdelingen moeten de kinderen altijd begeleid worden door een volwassene die een oogje in het zeil houdt terwijl gebruik gemaakt wordt van de diensten. Op een speciale website wordt een interessante selectie boeken getoond om deze problemen van de allerkleinsten beter te begrijpen en hen te helpen.

<http://www.diba.es/chilias/info/litaguias.asp>

<http://www.diba.es/biblioteques/guia/serveis/litaserveis.asp?servei=6>

In het merendeel van de **Zweedse** openbare bibliotheken vindt men een plank met boeken voor gehandicapte kinderen Dit wordt de *Appelplank* genoemd – herkenbaar aan de appel. Op deze plank vindt men pictogramboeken, videoboeken in gebarentaal voor dove kinderen, tactiele prentenboeken voor blinde en slechtziende kinderen. De voelboeken worden geproduceerd door de Zweedse Bibliotheek voor Braille en gesproken boeken. Sommige bibliotheken gebruiken de *Appelplank* om speelleermaterialen voor peuters te promoten. De Zweedse overheid heeft richtlijnen gepubliceerd waarin bibliotheken aangespoord worden een *Appelplank* te ontwikkelen.

De openbare bibliotheek van **Nørrebro** in Kopenhagen (**Denemarken**), heeft sinds september 2004 gewerkt aan een taalstimuleringsproject met als doelgroep kinderen en hun ouders in een multiculturele wijk van de stad. Door middel van persoonlijk contact en vier thuisbezoeken vanaf de geboorte tot aan het begin van de basisschool, hoopt de bibliotheek een gezamenlijk cultureel begrip voor een betere ontwikkeling van taal- en spreekvaardigheid te creëren. Het eerste resultaat is een significante toename van families die de bibliotheek

bezoeken. Het project heeft de deuren geopend voor bredere samenwerking, ontwikkelen van ideeën en nieuwe modellen om met tweetalige families te werken. In het eerste jaar was er subsidie van het Bibliotheekontwikkelingsfonds. De Bibliotheekautoriteit (BS) *Biblioteksstyrelsen* zal het project voortzetten als een reguliere vorm van dienstverlening die gedragen wordt door de lokale bibliotheek en ondersteund door het Ministerie van Integratie. www.sprogporten.dk

Boekenpret is een taal- en leesbevorderend programma dat wordt uitgevoerd door vele openbare bibliotheken in **Nederland**. Het richt zich op zowel autochtone als allochtone gezinnen met taalachterstanden van hun kinderen tussen 0 en 6 jaar. In een lokaal netwerk werken bibliotheken, consultatiebureaus, kindercentra en scholen samen. De beroepskrachten worden getraind door bibliothecarissen in de Taallijn VVE aanpak. In alle leeftijdsgroepen (0-2, 2-4, 4-6) zijn er activiteiten in de kindercentra en scholen *en* thuis, met speciaal ontwikkeld materiaal. Prentenboekcollecties zijn in de kindercentra geplaatst zodat ouders gewend raken aan het lenen van materialen. Ouders worden stap voor stap begeleid in voorlezen, hoe boekjes met de allerkleinsten te gebruiken, liedjes te zingen etc. Deze koffie-uurtjes worden in de bibliotheek georganiseerd waar de ouders iedere maand nieuwe materialen ontvangen, zoals kartonnen en stoffen boekjes, een handpopje, flyers etc. www.boekenpret.nl

Het programma *Boeken voor baby's* dat men in alle openbare bibliotheken van Quebec (**Canada**) vindt, stimuleert jonge ouders hun kindje in te schrijven bij de bibliotheek. Hier ontvangen zij een cadeautasje waarin een boekje voor peuters, voorleestips en een tijdschrift voor jonge ouders. Dit programma is een groot succes en biedt jonge gezinnen de mogelijkheid om kennis te maken met de dienstverlening van de bibliotheek. Het is ontwikkeld door **Communication-Jeunesse** in Quebec. *Toup'tilitou* is een programma gericht op ontluikende geletterdheid van 0-5 jarigen. De basisprincipes zijn: het stimuleren van spelen en het plezier van dingen ontdekken; het gebruik van boeken vanaf de geboorte en het bevorderen van een positieve leeshouding. *Toup'tilitou* biedt workshops over jeugdliteratuur en boekpraatjes, promoot de jaarlijkse literatuurprijzen, stimuleert vertel/voorleessessies in de bibliotheek, op boekenbeurzen en andere literaire evenementen.

De openbare bibliotheek van **Hamilton** (Ontario, **Canada**) biedt een leerrijke omgeving, een informele ontmoetingsplek voor jonge gezinnen. De Speelhoeken van de bibliotheek zijn gevuld met speelgoed dat anticipeert op ontluikende geletterdheid, motorieke en cognitieve ontwikkeling. Ieder filiaal heeft een collectie materialen gericht op opvoeding zodat ouders geïnformeerd worden omtrent groei en ontwikkeling van hun kind. Een van de speerpunten in het beleid van de bibliotheek behelst het wekelijkse *Story Time for Babies*, toegankelijk direct vanaf de geboorte. Het initiatief *Every Child Ready to Read @ Your Library*, ontwikkeld door de Amerikaanse Bibliotheekvereniging, is geïntegreerd in de Story Time programma's. Deze geïntegreerde aanpak rondom ontluikende geletterdheid verbindt naadloos de zes vaardigheden die noodzakelijk zijn om goede lezers te krijgen. Om de gehele bevolking van Hamilton te bereiken, biedt de bibliotheek liedjes, rijmpjes en versjes aan moeder- en babygroepen. Alle nieuwe moeders worden bezocht door een verpleegkundige in het ziekenhuis. Tijdens dit bezoek ontvangen ze een *Read to Your Baby* boekentas, gezondheidsinformatie en een uitnodiging om bij de bibliotheek een gratis kartonnen boekje op te halen als ze de pasgeborene inschrijven. <http://www.myhamilton.ca/myhamilton/LibraryServices/>

Bookstart (**Groot-Brittannië**), gedragen door de nationale liefdadigheidsinstelling *Booktrust*, was het eerste nationale programma ter wereld waarbij baby's gratis boekje(s) kregen. *Bookstart* begon in Groot-Brittannië in 1992 met 300 baby's. Tegen 2001, bestonden er meer dan 1 miljoen *Bookstart* baby's (Bookstart Partnership Report, 2003). Het programma voorziet iedere baby van een gratis pakketje boeken, opvoedkundig materiaal voor ouders en opvoeders, dankzij een samenwerkingsverband van bibliotheken, gezondheidsdiensten en overheden die zich met onderwijs en opvoeding bezighouden. Het *Bookstart* pakket wordt meestal afgegeven aan families met baby's van 7-9 maanden tijdens een thuisbezoek van de wijkverpleging. Het pakket bevat een stoffen tas waarin twee kartonnen boekjes, een boek met bakerrijmpjes, advies omtrent gebruik van boeken met een lijst van goede boekjes voor baby's en peuters, informatie over de openbare bibliotheek en een uitnodiging om lid te

worden. Informele activiteiten zoals babyuurtjes en voorleessessies worden eveneens aangeboden.

In Engeland zijn sinds 2006 twee aanvullende pakketten beschikbaar – *Bookstart Plus* voor kindjes van 18 maanden en *My Bookstart Treasure Chest*, dat zich richt op kinderen van 3 jaar oud.

www.bookstart.co.uk

Bookstart Campagne begon in april 2003 als een proefproject met 930 baby's in het Junrang gezondheidscentrum, Seoul, **Zuid Korea**. De *Bookstart Campaign* was gebaseerd op Bookstart van Groot-Brittannië 1992, hetgeen navolging vond in meer dan tien landen. Om de Bookstart Campaign bij de Koreanen te introduceren, werd een aparte organisatie in het leven geroepen: *Bookstart Committee of Korea*. Collega's uit Groot-Brittannië en Japan werd gevraagd hun ervaringen te delen.

Vanaf augustus 2004 participeren veel organisaties en openbare bibliotheken in de *Bookstart Campaign*. In de districten Junrang-gu (van Seoul), Yonsu-gu (van Incheon), Jung-gu (van Seoul), Suncheon, Seocho-gu (van Seoul), Jechon, Sokcho etc. wordt het programma uitgevoerd. De *Bookstart Campaign* startte in een gezondheidscentrum door baby's van enkele maanden een boekje cadeau te doen, maar nu zijn openbare bibliotheken actief betrokken bij dit leesproject.

Het project *Leuke oma vertelt* (Seoul, **Zuid Korea**) was bedacht en gecoördineerd door de *Seoul Society for Children's Library and Literature* (SSCLL), en ondersteund door de *Grant for Women from Seoul City*. De eerste workshops startten in 2004. Vrouwen op leeftijd krijgen een training in vertellen, voorlezen, bakerrijmen. Zij kunnen als vrijwilliger, verhalenverteller gaan werken in bibliotheken, kindercentra, scholen etc. Oud en jong komt op deze wijze met elkaar in contact via sprookjes, prentenboeken en verhalen. Ze spelen en communiceren met elkaar. Ze raken vertrouwd met de kinderen door ook als verhalenverteller in de bibliotheek op te treden. Vele bibliotheken maken gebruik van deze activiteit voor oud en jong, speciaal voor het familie-uurtje vertellen en voorlezen.

Het project met het gezondheidscentrum startte de bibliotheek van **Bærum (Noorwegen)** in 1991. De doelgroepen van dit project zijn ouders die in verwachting zijn, ouders met jonge kinderen, allochtone ouders en tienermoeders die gebruik maken van het gezondheidscentrum in Bærum waarbij zij informatie krijgen over het belang van kinderboeken bij de taalontwikkeling. In 2002 besloten bibliotheken en gezondheidscentra hun werk voort te zetten met een langetermijnovereenkomst op gemeentelijk niveau. De samenwerking tussen de gezondheidscentra en de bibliotheken in de gemeente garandeert dat iedereen met kinderen van 9 maanden op de hoogte is van de dienstverlening van de openbare bibliotheek. Dit is gegarandeerd door de gezondheidscontroles. Het personeel van de gezondheidscentra heeft een routine ingevoerd om de brochures en materialen van de bibliotheek aan ouders uit te delen als het kind 9 maanden, 2 jaar en 4 jaar oud is. Gezamenlijk promoten ze het belang van lezen en praten over hetgeen de bibliotheek ouders te bieden heeft, en onderstrepen het belang van voorlezen aan hun kind.

Er bestaan verschillen mobiele jeugdbibliotheken die specifieke diensten verlenen aan kinderen over de hele wereld. De volgende drie zijn bijzonder de moeite waard:

Soria Moria in Noorwegen heeft een zeer kleurrijk mobiel filiaal voorzien van poppen, spoken en een voorleesstoel. Met deze bus bezoeken ze scholen, speelzalen e.d. Zij wonnen hiermee een prijs tijdens IFLA 2005. De bus wordt bemand door een enthousiaste bibliothecaris die verkleed als spook spookverhalen vertelt, buikdanst en poppenverhalen presenteert. Het is een bijzondere dienstverlening.

Netti Nysse uit Tampere (Finland) is een innovatieve mobiele bibliotheekdienst die uit twee voertuigen bestaat. Zij bedienen het algemene publiek maar met nadruk op dienstverlening aan kinderen en een duidelijke aanwezigheid van ICT en andere technologie. Het originele voertuig is een harmonicabus waarvan het kindergedeelte in het achterste compartiment te vinden is.

De openbare bibliotheek van **Birmingham (Groot-Brittannië)** heeft een zeer populair voertuig speciaal voor kinderen. Het bejaarde voertuig wordt in perfecte staat gehouden en doet al 15 jaar dienst in de achterstandswijken van Birmingham. Evenals de Noorse

dienstverlening is hier een flamboyant lid van de staf die geëngageerd werkt met de gebruikers.

De bus bezoekt scholen, speelzalen, wijkcentra en speciale evenementen. Deze voorziening heeft tweemaal prijzen gewonnen tijdens de *UK Mobilemeet*.

Sommige **Afrikaanse** uitgeverijen spannen zich enorm in om het gebrek aan materialen voor baby's en peuters in openbare bibliotheken te verminderen. Nouvelles Editions Ivoiriennes in Ivoorkust en Ruisseaux d'Afrique in **Benin**, bijvoorbeeld, hebben diverse titels voor de allerjongste opgenomen. Maar het meest originele idee is de "*pagnes-livres*", stoffen boekjes, gemaakt en gedrukt in **Mali**, die in de openbare bibliotheken van Mali te vinden zijn en door baby's en peuters gebruikt en 'gelezen' kunnen worden. Onlangs heeft *Malira*, na een ABC-boek met kindernamen uit Mali en een prentenboekje in Bamanan taal (uitgegeven door CEBA), een derde stoffen boekje uitgebracht: "1, 2, 3", een telboekje dat plaatjes bevat van groenten en de namen daarvan in vier van Malawi's talen weergeeft. Het boekje is ook in Frankrijk te koop waarvan de opbrengsten naar twee dorpsbibliotheken in Timboektoe gaan. www.malira.org

De openbare bibliotheek van **Urayasu** in een van de buitenwijken van Tokyo (**Japan**) voorziet in een programma genaamd *Genieten van bakkerijmpjes met baby's* voor baby's en peuters vanaf 15 maanden en hun ouders. Maandelijks vinden er activiteiten plaats rondom voorlezen, bakkerijmpjes en prentenboeken. Bibliotheacarissen bezoeken kinderdagverblijven in de stad en speelzalen om soortgelijke diensten aan te bieden. Een *Bookstart* prentenboekprogramma wordt aangeboden aan baby's van 5 maanden oud en hun ouders op verschillende plaatsen zodat aan de verminderde mobiliteit van jonge ouders tegemoet wordt gekomen. De uitvoering geschiedt in samenwerking met de gemeente. Een ander programma heet *Prentenboeken voor ouders en kinderen*. Deze bibliotheek heeft een zeer goede reputatie op het terrein van dienstverlening. Er zijn 1.840 lokale overheden in Japan en in 597 ervan wordt het Bookstart programma uitgevoerd. In veel plaatsen bezoeken de bibliotheacarissen gezondheidscentra om tijdens de controles van de kinderen boekjes te introduceren en gratis boekjes cadeau te doen, maar de gemeente Urayasu biedt deze dienst in de bibliotheek aan. Veel bibliotheken doen dit soort diensten in samenwerking met vrijwilligers maar in deze bibliotheek wordt alle dienstverlening geheel uitgevoerd door bibliotheacarissen.

De **Osaka Prefectural Central Library** is gesitueerd in de op een na grootste prefectuur van **Japan**, na Tokio. Tijdens *Verhaaltjes in de wieg* biedt de bibliotheek interactieve spelletjes gebaseerd op bakkerijmpjes en wordt er voorgelezen aan 15 vooraf aangemelde families met kinderen tussen 5 – 12 maanden en peuters tussen 1 en 2 jaar en 3 maanden. Het wordt tweemaal per maand in een driemaanden sessie uitgevoerd. Een ander programma heet *Dandelion – Speelplaats voor ouders en kinderen* en wordt tweemaal per maand voor peuters tot en met 2 jaar en hun ouders gehouden. Het biedt activiteiten rondom prentenboeken, vingerspelletjes, ritmespelletjes en bakkerijmpjes. Iedereen kan meedoen zonder zich vooraf aan te moeten melden. In samenwerking met bibliotheacarissen, zijn vrijwilligers getraind op aspecten van gezondheidszorg en zij instrueren ouders hoe zij met kleine kinderen door middel van spel, rijmpjes en boekjes kunnen omgaan. In Japan zijn bibliotheekdiensten voor baby's en peuters gestart onder de naam *gezondheidszorg-bibliotheken* in de jaren 80, en kent nu een toenemende interesse vanwege de introductie van *Bookstart* zoals dat in Groot-Brittannië is geïntroduceerd in 2000, het Nationale Jaar van Lezen voor Kinderen en de oprichting van de *Wet op Leesbevorderingactiviteiten voor kinderen*, in 2001.

Bebeteca is de **Cubaanse** naam van de aanpak die de openbare bibliotheken de laatste tien jaar hebben ontwikkeld, gericht op nieuwe diensten voor baby's en peuters en hun families. Het belangrijkste dat ouders zich moeten realiseren is dat ieder kind een creatief talent heeft. Door middel van creatieve activiteiten trainen bibliotheacarissen ouders in het onderkennen van het belang van creatieve expressie in de ontwikkeling van een kind en dragen zij zorg voor het uitvoeren van activiteiten zoals voorlees- en vertelsessies, doen-alsof-spelsessies en het gebruik van diverse materialen en technieken. Bibliotheacarissen laten ouders zien hoe het juiste boek te kiezen en ondersteunen hen bij het voorlezen zodat hun kind de meeste kans maakt om een enthousiaste lezer te worden.

[Google zoeken: Bebeteca programa nacional lectura Cuba](#)

Baby's houden van boeken is een programma van de openbare bibliotheek van **Würzburg, Duitsland**. Wekelijks brengen moeders hun baby naar de openbare bibliotheek om deel te nemen aan het programma. De bibliotheek biedt verteluurtsjes, speelsessies en zingen met baby's aan voor kinderen vanaf de geboorte tot en met 3 jaar.
www.stadtbuecherei-wuerzburg.de

De jeugdbibliothecarissen van **Parijs (Frankrijk)** hebben een *Verhaalboom* ontwikkeld samen met kunstenaar, Alix Romero. De houten constructie in boomvorm, meet ongeveer 1.50 m hoog. Tien plastic doosjes in de vorm van kleine huisjes horen erbij. Elk doosje bevat materiaal (speelgoedfiguren en objecten) dat past bij een verhaal voor peuters. De materialen kunnen uit het doosje gehaald worden om mee te spelen. Enkele voorbeelden van schrijvers en verhalen: Helen Oxenbury, John Burningham, Mary Wabbes, Michel Gay, *Goldilocks and the Three Bears*, etc. De bibliothecaris leest eerst het verhaal voor, laat de illustraties en de materialen uit het doosje zien aan een kleine groep kinderen in de leeftijd 1-3 jaar en hun ouders/begeleiders. De kinderen zien in verwondering hoe het verhaal tot leven gebracht wordt. Ze kunnen, nadat het verhaal is voorgelezen, zelf het boek bekijken – voor ieder kind is er een boek – en spelen met de figuren en objecten. Vrijwel altijd trekt het boek uiteindelijk de meeste aandacht. Het is een uitstekende manier om boeken en verhalen te introduceren bij kinderen en volwassenen die niet vertrouwd zijn met de klassieke, traditionele verhalen.

Het programma *Baby bibliotheek 2.0* is een nieuwe activiteit in de **Deense Bibliotheek** in Flensburg (**Duitsland**) die startte in 2007, geïnspireerd door de discussies in de IFLA Sectie Jeugdbibliothekwerk. Het programma van 2 uur wordt iedere woensdag uitgevoerd. In Duitsland blijven de moeders meestal thuis tot hun kinderen 3 jaar zijn, zodat er grote behoefte is aan een ontmoetingsplek voor het uitwisselen van informatie en delen van ervaringen. De basisuitrusting is hetzelfde als bij elke willekeurige andere bibliotheekactiviteit maar een dik kleed voor op de grond en een kar vol met babyspeelgoed zijn toegevoegd. Koffie voor de volwassenen en sap voor de kinderen staan klaar. Het programma bestaat uit: een paar simpele kinderliedjes, demonstratie van een paar goede websites over opvoeding, bordspelletjes, bespreken van tijdschriften en boeken voor volwassenen, cd's met muziek voor baby's en suggesties voor familie-uitstapjes. Een weblog wordt gebruikt als planningsinstrument. Na elke presentatie wordt de weblog geactualiseerd. Soms worden presentaties gecombineerd met bijvoorbeeld een ouderbijeenkomst in een kindercentrum.
www.babybiblioteket.blogspot.com

“De liefde voor lezen door middel van een cadeautje: volwassenen lezen voor” is het doel van het **Landelijke Italiaanse** project *Nati per Leggere* gestimuleerd sinds 1999 door de Pedagogische Culturele Vereniging, de Italiaanse Bibliotheekvereniging en het Centrum voor Kindergezondheidszorg. Het doel van het project is de ontluikende geletterdheid stimuleren door middel van voorlezen tijdens de eerste levensjaren van een kind. Dit biedt kinderen een kans op een goede taalontwikkeling en een positieve ouder-kind relatie. Kinderverzorgers/verpleegkundigen zijn getraind om de gezondheidsconsulten bij ouders te begeleiden en te wijzen op het belang van voorlezen. Indien mogelijk wordt er bij elk bezoek een nieuw boekje meegegeven en krijgt de ouder een uitnodiging voor de bibliotheek. Veel bibliotheken zien hun dienstverlening, hun collecties en activiteiten voor baby's en hun ouders groeien. Voorlezen en boekjes passend bij een bepaalde ontwikkelingsfase komen naar voren in: *Manifest van het Eerste Boek* geproduceerd in Brescia.
http://www.provincia.brescia.it/biblioteche/bibliografiempl/primo_libro.pdf
www.natiperleggere.it

Het *Bookstart* programma in de openbare bibliotheek van **Brilon, Duitsland**, ging van start in januari 2006. In nauwe samenwerking met het lokale ziekenhuis en de kinderartsen, ontvangt iedere moeder twee pakketten gratis boekjes en de zogenaamde *leesladder voor opgroeiende kinderen* om hen te inspireren, te stimuleren en de liefde voor lezen te laten ontstaan.

Het eerste pakket wordt overhandigd door de kraamverpleging direct na de geboorte van de baby. Het tweede pakket wordt door de kinderarts gegeven als het kind 2 jaar oud is. De leesladder wordt in meer dan 150 gemeenten in Duitsland gebruikt.

De leesladder is een meetinstrument van hard plastic voor kinderen tot 10 jaar oud. Het kan in openbare plaatsen opgehangen worden: wachtkamers van artsen en logopedisten,

kindercentra, scholen en openbare bibliotheken. De leeftijd van het kind volgend geeft de leesladder basisinformatie omtrent de leesontwikkeling van een kind en hoe de ouders deze kunnen ondersteunen. De bijbehorende folder biedt titelsuggesties.

www.leselatte.de

www.buecherbabys.de

www.stadtbibliothek-brilon.de

Een speciale afdeling van de openbare bibliotheek gericht op opvoeding en leesvaardigheid van ouders en gezinnen in de **Verenigde Staten** bevat een collectie boeken die ouders helpt bij hun nieuwe verantwoordelijkheid. Boeken over de ontwikkeling van maand tot maand van een kind, adviezen over hoe om te gaan met de nieuwe ritmes in een gezin, het plezier en de stress als er een baby is geboren. Comfortabele stoelen bieden een moment rust om een opvoedkundig tijdschrift in te kijken, gegevens van het wijkcentrum in te zien, een gesprek te hebben met andere ouders/opvoeders en zelfs een baby te voeden. Een warme, uitnodigende omgeving draagt bij aan het vertrouwen van jonge ouders en opvoeders in de zorg en bereidheid van de gemeenschap bij te dragen aan het welzijn van elk kind.